VILKYŠKIAI

Petras Dobeikis

J. Bobrovskio gatvė 29

2022 m. pavasarį Vilkyškiuose lankėsi VDK atstovas. Atlikęs turimų duomenų analizę (duomenys tyrimų autoriui nebuvo suteikti), jis nustatė galimą karių palaidojimo vietą centrinėje miestelio dalyje – Vilkyškių miestelio istorinės dalies (UK 17124) ir paminklo žuvusiems Pirmajame pasauliniame kare (UK 4146) saugomose teritorijose. Vadovaujantis VDK atstovo suteikta informacija 2022 m. liepą KVGT Vilkyškių miestelyje J. Bobrovskio g. 29 vykdė tyrimus. Tikslas buvo lokalizuoti 1944 m. rugpjūtį–spalį žuvusių Vokietijos karių kapus.

Vilkyškiai rašytiniuose šaltiniuose pirmą kartą paminėti 1551 m. Tuometinis Vilkyškių kaimas susiformavo kelių kryžkelėje, į kurią XVI a. sueįo 3 keliai: į prūsų žemes, Klaipėdą ir Rusnę. Tikėtina, kad gyvenvietė buvo linijinio plano. XVII a. ji nukentėjo nuo karų, maro epidemijos, didelių žiemos šalčių. 1753 m. miestelį apniokojo gaisras, 1757 m. – Rusijos kariuomenė. Vilkyškiai taip pat užfiksuoti XVIII a. pabaigos Žemaitijos seniūnijos dalies žemėlapyje. Dauguma pastatų buvo išdėstyti miestelio V dalyje, kur stovėjo bažnyčia ir dvaro sodyba, gyvenamosios sodybos daugiausia išdėstytos pagrindinės gatvės Š pusėje.

Iki šiol Vilkyškių miestelio istorinėje dalyje tyrimai vykdyti 2011 m. (M. Petkus). Jų metu fiksuoti tik XIX–XX a. sluoksniai, o senosios bažnyčios vietoje atidengti XVII–XIX a. kapai.

Prieš pradedant archeologinius tyrimus, paminklo aplinkoje atlikti tyrimai georadaru. Šių darbų metu skenuota teritorija aplink paminklą (išskyrus laiptų vieta, esanti ties paminklu iki gatvės) ir į V nuo paminklo esanti aikštelė lygiu reljefu, kurios dydis apie 25x15 m. Darbų metu išskirstos 3 potencialios vietos archeologiniams tyrimams atlikti. Pirmoji vieta identifikuota aikštelės Š dalyje, į V nuo paminklo. Čia vienoje eilėje fiksuota 10 anomalijų. Dar viena anomalija fiksuota tirtos aikštelės P dalyje, kur buvo apie 1,5x1,5 m dydžio. Šių anomalijų vietose suformuotos perkasos 1–2, bendras jų plotas 32,6 m^2 (1 pav.).

Atlikus tyrimus perkasoje 1 fiksuotos 7 XX a. duobės, nė viena jų nėra sietina su karių

1 pav. Archeologinių tyrimų situacijos planas: 1 – anomalijos; 2 – georadaru skenuotos linijos; 3 – tirtos perkasos; 4 – paminklo vieta; 5 – 2011 m. M. Petkaus tyrimai; 6 – saugomų teritorijų ribos. P. Dobeikio brėž.

Fig. 1. Situation plan of the archaeological investigation: 1 – anomalies; 2 – georadar-scanned lines; 3 – excavated trenches; 4 – the monument site; 5 – Petkus' 2011 investigation; 6 – boundaries of the protected area.

palaidojimais. Perkasoje 2 fiksuotos 8 XIX–XX a. duobės, nė viena jų taip pat nėra sietina su karių palaidojimais. Karių palaidojimų paieška nedavė jokių rezultatų, bet aptiktas archeologinis sluoksnis ir netašytų akmenų grindinys, sietini su miesteliu. Perkasoje 2 nuo 15–30 cm gylio buvo fiksuotas 30–45 cm storio tamsiai pilkos spalvos molingas horizontas su 3 radiniais: vienas galbūt karūninio koklio fragmentas ir dvi žiestų puodų šukės (radsinių rasta nedaug, todėl sudėtinga nusakyti tikslesnį datavimą, bet aptikti radiniai būdingi XVII a.). Giliau šio sluoksnio, 60–75 cm gylyje (H_{abs} 27,90–28,00 m lygyje), glūdėjo juodos spalvos iki 5–15 cm storio sluoksnis su angliukais ir 2 monetomis: Žygimanto Augusto dvidenaris ir Žygimanto Vazos pusantrokas (2 pav.). 70 cm gylyje (H_{abs} 28,10 m lygyje) atidengtas apardytas netašytų akmenų grindinys (3 pav.), kuriam panaudoti 20x5, 15x10, 10x7, 7x6 cm ir panašaus dydžio akmenys. Iškart po grindiniu, 70–90 cm gylyje (H_{abs} 27,85–28,00 m lygyje), fiksuotas įžemis – rausvas ir raudonas molis. Nors virš grindinio neaptikta radinių, kadangi jis buvo viename gylyje (sudaro vientisą buvusio paviršiaus lygį) kaip ir sluoksnis su XVII a. I pusės radiniais, grindinys datuojamas XVII a. I puse.

2 pav. Perkasoje 2 sluoksnyje aptiktos monetos: 1 – Žygimanto Augusto dvidenaris; 2 – Žygimanto Vazos pusantrokas. P. Dobeikio nuotr.

Fig. 2. Coins from the archaeological layer in Trench 2: 1 – a Sigismund II Augustus double denar, 2 – a Sigismund III Vasa three-half-groat.

Surinkti radiniai ir fiksuotas sluoksnis su angliukais koreliuoja su turima istorine medžiaga, pagal kurią miestelis nukentėjo XVII a. vykusių karų metu.

J. Bobrovskio St. 29

The 2 trenches totalling 32.6 m^2 that were excavated in the search for the cemetery for German dead from August – October 1944 that was located in the vicinity of the Vilkyškiai (Pagėgiai Municipality, W Lithuania) monument to victims of WWI (Fig. 1) yielded no burials but the W part of Trench 2 revealed an archaeological layer containing 17th-century finds (Fig. 2) and a fragment of first half of the 17th-century cobble paving (Fig. 3).

3 pav. Perkasoje 2 fiksuotas sluoksnis ties akmenų grindiniu. P. Dobeikio nuotr.

Fig. 3. The archaeological layer recorded above the stone paving in Trench 2.